




Dr. Marc Desmet
Palliatieve Dienst
Virga Jesseziekenhuis Hasselt



**WILSVERKLARINGEN, CODES
BEPERKING THERAPIE,
VROEGTIJDIGE ZORGPLANNING:
HOE ZIT DAT EIGENLIJK?**

Inhoud

- Codes Beperking Therapie
- Vroegtijdige zorgplanning (VZP)
- Wilsverklaringen
- Vertegenwoordiger / vertrouwenspersoon
 - = middelen (geen doel op zich) om tot waardig levenseinde te komen
 - vragen kwalitatieve palliatieve zorg, communicatie, authentieke relatie

Codes Beperking Therapie

- *Wat is een Code Beperking Therapie?*
 - een standaardformulier
 - in het patiëntendossier
 - waarin beslissing van (een) arts(en)
 - betreffende een stapsgewijze beperking van de therapie (bv. Code 0-1-2-3)
 - met de bedoeling therapeutische verbeterheid te voorkomen
 - na toestemming van patiënt (zo mogelijk) of wettelijke vertegenwoordiger en overleg met team

Codes Beperking Therapie

- *Wat wordt nog vermeld op een Code Beperking Therapie ?*
 - datum & uur van beslissing, handtekening en stempel van arts(en)
 - mate waarin overleg met patiënt (indien beslissingsbekwaam) of wettelijke vertegenwoordiger werd gepleegd, of waarom *niet* – vraag: enkel overleg nodig of moet er ook toestemming bekomen?
 - wanneer overleg werd gepleegd met VP team
 - mogelijkheid om de richtlijn te annuleren, met datum, uur, handtekening en stempel arts

Codes Beperking Therapie

Welke namen bestaan er voor de CBT?

- **Code Beperking Therapie**
- Benamingen die enkel op code 1 slaan:
 - **DNR**: Do Not resuscitate, Do not Resuscitate
 - **NTR** : Niet Te Reanimeren
 - **NTBR**: Not To Be reanimated
 - **NCPR**: No Cardiopulmonary Resuscitation
- Benamingen die vooral op code 3 slaan:
 - **PME**: Pas Moyens Extraordinaires
 - **NTBIT**: Not To Be Intensively Treated
 - **AND**: Allowed Natural Death
 - **BPC**: Best Palliative Care

CBT: niet-behandelbeslissingen

- *Regelt een CBT alle mogelijke beslissingen bij het levenseinde?*
- Neen, CBT betreft 1 type van beslissingen bij het levenseinde nl. niet-behandelbeslissingen (cf. onderzoek '98 en '01):
 - Niet-behandelbeslissing (16,4% - 15%): niet starten of staken van een mogelijks levensverlengende behandeling doordat patiënt behandeling weigert of arts dit niet zinvol vindt

Andere beslissingen

- *Welke andere beslissingen bestaan er bij het levenseinde? En hoe vaak komen ze voor?*

Niet-behandelbeslissing (16,4% - 15%)

- Intensiveren symptoomcontrole (18,5- 22%) en palliatieve sedatie (? %): intensiveren bij refractaire fysische of psychische symptomen
- Euthanasie : (1) levensbeëindiging (2) door een arts (3) op verzoek van de patiënt (1,1 - 0,3%)
- Levensbeëindiging zonder uitdrukkelijk verzoek patiënt (3,2 - 1,5%)
- Hulp bij zelfdoding (0,1 - 0,01%)

Advance Care Planning

- *Wat is het verschil tussen een Code Beperking Therapie en Vroegtijdige zorgplanning?*
 - **Vroegtijdige zorgplanning**: breder **proces** waarbij **pten samen met arts en naasten** de belangrijkste doelen en wensen vastleggen voor hun toekomstige zorg;
 - Dit proces kan wel leiden tot een CBT of DNR-code die steeds een beslissing van een arts blijft.

Advance Care Planning

- *Wat is het verschil tussen een Code Beperking Therapie en Vroegtijdige Zorgplanning?*
- VZP gaat om **doelstelling beschrijvende afspraken**
 - Bijvoorbeeld (geriatrie vooral):
 - comfortzorg;
 - behoud functies;
 - levensverlengende therapie;
 - Deze doelstellingen, resultaat van een proces, kunnen leiden tot
- **Interventie-specifieke afspraken:**
 - Al dan niet nog hospitalisatie
 - DNR of Codes Beperking Therapie

Vroegtijdige Zorgplanning

- Een stappenplan:
 - *Introduceren van het onderwerp: belang VZP*
 - *Evalueren van de toekomstverwachtingen: opvattingen over ziekteverloop, misvattingen, info*
 - *Identificeren van de doelen voor de laatste levensperiode: bv. verlengen of kwaliteit*
 - *Documenteren van de richtlijnen: bv. aanduiden vertegenwoordiger, invullen wilsverklaring*
 - *Herzien en updaten van de opties*

Papieren euthanasie, andere wilsverklaringen

- *Waarin verschilt een Code Beperking Therapie ten opzichte van*
 - *een wilsverklaring mbt euthanasie?*
 - *schriftelijk verzoek mbt euthanasie?*
 - *Andere wilsverklaringen?*
- Een **Code Beperking Therapie** is de weergave van een **beslissing van (een) arts(en)**
- Een **wilsverklaring mbt euthanasie**, een **schriftelijk verzoek mbt euthanasie**, andere **wilsverklaringen** zijn geschreven **uitdrukkingen van de wil van de patiënt**

Papieren euthanasie, andere wilsverklaringen

- *Waarin verschillen de papieren die de wil van de patiënt uitdrukken? Veel verwarring!*
 - **'wilsverklaring mbt euthanasie'** (= voorafgaand)
 - Dit document (model op Internet), opgesteld door bewuste en heldere patiënt, kan leiden tot starten euthanasieprocedure indien hij/zij zich ooit in een onomkeerbaar coma bevindt
 - = 'positieve wilsverklaring'
 - **'schriftelijk verzoek mbt euthanasie'** (=actueel)
 - Document (geen model) dat een bewuste en heldere patiënt opstelt bij de start van een feitelijke procedure euthanasie
 - **'andere voorafgaande wilsverklaringen'**
 - Document dat wensen ivm latere zorg uitdrukt (vele modellen)
 - juridisch afdwingend voor zover 'negatieve wilsverklaring': weigering van behandelingen

Wilsverklaring: actueel / voorafgaand

- Actuele wilsverklaring: door persoon met concrete vraag of behoefte op dat moment (bv. verzoek om euthanasie, weigering van behandeling)
- Voorafgaande wilsverklaring: door persoon die anticipeert op een toekomstige behoefte of vraag (bv. voorafgaande verzoek om euthanasie, bv. Voorafgaande weigering van een reanimatie)

Wilsverklaring: positief / negatief

- **Positieve** wilsverklaring = toestemmen in tussenkomst of uitdrukkelijk verzoek tot tussenkomst
- **Negatieve** wilsverklaring = weigeren om toe te stemmen in een medische tussenkomst

'Wilsverklaring': Bindend / Niet bindend

- Positieve wilsverklaring: **niet bindend**
 - Dwz moet niet geëerbiedigd worden
 - Het volstaat ermee rekening te houden in de besluitvorming
- Negatieve wilsverklaring: **bindend**
 - Dwz moet geëerbiedigd worden (cf. Patiëntenrechtenwet art. 8 §4)
 - Duidelijk voor actuele wilsverklaring
 - Minder duidelijk voor voorafgaande negatieve wilsverklaring

Actueel / voorafgaand

Positief / negatief

WILSVERKLARING	Positief	Negatief
Actueel	Wilsbekwame 'zieke' persoon met verzoek hier en nu Vb. actueel verzoek om euthanasie: 'schriftelijk verzoek'	Wilsbekwame 'zieke' persoon weigert medische tussenkomst die hier en nu nodig is Vb. actuele weigering van een bloedtransfusie
Voorafgaand	Voor het geval dat pers. wilsonbekwaam Vb. voorafgaand verzoek euthanasie: wilsverklaring bij onomkeerbaar coma - geldigheidsduur: 5 jr	Voor het geval dat pers. wilsonbekwaam Vb. een voorafgaande weigering van een reanimatie - Geldigheidsduur: onbepakt
Bindend?	Niet bindend: enkel rekening mee houden	Bindend: moet geëerbiedigd, hoewel

De negatieve voorafgaande wilsverklaring: problemen

- Probleem: patiënt kan geen verduidelijking meer geven
 - Vandaar: benoeming 'vertegenwoordiger'
- Andere problemen:
 - Geen getuige die mede-ondertekent
 - Hoe weet de behandelende arts dat verklaring van de betrokkene komt? Arts kan dit moeilijk uitzoeken. Bij twijfel en zeker bij urgenties primeert de hulpverleningsplicht op de weigering van een handeling

Vertegenwoordiger

- *Wat indien de patiënt niet kan geïnformeerd worden? Wie mag de patiënt vertegenwoordigen?*
 - **Igv minderjarige:** rechten uitgeoefend door de ouders die het gezag uitoefenen of door zijn voogd. WRP Art. 12. § 1.
 - **Igv meerderjarige patiënt die valt onder het statuut van verlengde minderjarigheid of onbekwaamverklaring:** rechten uitgeoefend door zijn ouders of door zijn voogd. WRP Art. 13. § 1.

Vertegenwoordiger

- *Wie mag de patiënt vertegenwoordigen?*
 - **Igv meerderjarige:** een persoon die door de patiënt voorafgaandelijk is aangewezen om in zijn plaats op te treden, indien en zolang als de patiënt niet in staat is deze rechten zelf uit te oefenen.
WRP Art. 14. § 1.
 - De aanwijzing (...) geschiedt bij een gedagtekend en door de patiënt en deze persoon ondertekend bijzonder schriftelijk mandaat.

Vertegenwoordiger


- *Wie mag de patiënt vertegenwoordigen?*
 - Heeft de meerderjarige geen vertegenwoordiger benoemd of treedt de door de patiënt benoemde vertegenwoordiger niet op dan
 - 1° samenwonende echtgenoot, de wettelijk samenwonende partner of feitelijk samenwonende partner.
 - 2° in dalende volgorde een meerderjarig kind, een ouder, een meerderjarige broer of zus van de patiënt.
 - 3° de betrokken beroepsbeoefenaar in multidisciplinair overleg. Dit is eveneens het geval *bij conflict* tussen twee of meer van de in 1° en 2° genoemde personen. WRP Art. 14 § 2.

Schriftelijk aangestelde vertegenwoordiger

- *Kan de arts ingaan tegen de beslissing van een vertegenwoordiger?*
 - **Ja**, 'in het belang van de patiënt en teneinde een bedreiging van diens leven of een ernstige aantasting van diens gezondheid af te wenden' + 'in multidisciplinair overleg'
 - **Maar** indien de beslissing genomen werd door een voorafgaandelijk door de patiënt schriftelijk aangeduide persoon, dan enkel 'voor zover die persoon zich niet kan beroepen op de uitdrukkelijke wil van de patiënt'. (WRP Art.15)
 - Dus: formeel benoemd vertegenwoordiger nodig om zeker te zijn van eerbiediging voorafgaande weigering

Vertegenwoordiger of vertrouwenspersoon?

BENOEMDE vertegenwoordiger	NIET BENOEMDE vertegenwoordiger	Vertrouwenspersoon
= door patiënt aangewezen in gedagtekend en door pt en vertegenwoordiger ondertekend document	Samenwonende partner > meerderjarig kind > ouder > meerderjarige broer of zus Arts beslist igv conflict of geen vertegenwoordiger	Staat de patiënt bij (bv bij inkijken dossier) maar heeft geen juridische bevoegdheid om rechten van de patiënt uit te oefenen
Kan weigering van bepaalde medische tussenkomst afdwingen	Kan <u>geen</u> weigering van welomschreven tussenkomst afdwingen	
Kan geen euthanasie vragen	Kan geen euthanasie vragen	Stelt arts op de hoogte van de aanwezigheid van voorafgaand verzoek inzake euth.



Wilsverklaring inzake euthanasie (onomkeerbaar coma)

- Waar vinden? Via Internet (Google:
'Wilsverklaring inzake euthanasie')



Schriftelijk verzoek mbt euthanasie

- Geen model: handgeschreven 'Ik,....., wens dat een arts mijn leven beëindigt' + datum en handtekening
- Indien schrijven fysisch onmogelijk: ander persoon zonder financieel belang schrijft het voor de zieke in aanwezigheid van een arts die ook tekent

Andere wilsverklaringen

- Positieve wilsverklaringen
- Negatieve wilsverklaringen
- Al dan niet legaal

- *Wat is het nut van wilsverklaringen?*
 - ! Slechts minderheid van de patiënt wenst dat hun wensen strikt worden opgevolgd. Zien het eerder als leidraad
 - Wensen kunnen veranderen in de loop van de tijd

'Wilsverklaringen inzake mijn gezondheidszorg en levenseinde'

- = poging tot synthese van verschillende juridische aspecten bij het levenseinde:
 - 'Persoonlijke waarden en opvattingen'(cf.ACP)
 - 'Mijn vertegenwoordiger'
 - 'Gezondheidszorg voor het geval ik mijn wil niet meer zelf kan uiten'
 - 'Wilsverklaring inzake euthanasie bij onomkeerbaar coma'
 - 'Uitvaart'
 - 'Fysieke onmogelijkheid om zelf wilsverklaringen op te stellen en te tekenen'

‘Wilsverklaringen inzake mijn gezondheidszorg en levenseinde’

- Waar te vinden? www.palliatief.be
- Toelichting!
- Instrument om keuzes te bespreken met naasten, zorgverleners, inzonderheid de (huis)arts

De gemeente

- Dienst Bevolking kan
 - formulier 'Registratie wilsverklaring inzake euthanasie' leveren, de gegevens registreren en ze doorsturen naar het ministerie van Volksgezondheid waar ze bewaard worden
 - Keuze ivm wijze van uitvaart laten registreren
 - De gemeente biedt geen hulp of informatie voor invullen van de formulieren